GÜL İREPOĞLU

ŞEHİRLİ SARMAŞIK

Eskiden gül her derde devaydı

Lâle kitabıyla tarihimizde yer eden çiçeklerin yüzyıllara yayılan öyküsüne yakınlaşmamızı sağlayan Gül İrepoğlu, şimdi de Gül kitabıyla karşımızda. Sofralardan mezar taşlarına bütün kültürümüze sızmış bu çiçeğin hikâyesini bir kitaba sığdıran İrepoğlu, "Bundan da bambaşka kitaplar çıkar." diyor.

RÖPORTAJ
AYÇA ÖRER
FOTOĞRAF
HÜSEYİN SARI

Lâle kitabından sonra Gül kitabıyla karşımıza çıktınız. Nasıl bir çalışma süreci geçirdiniz?

Lâle'yi yapmamı YKY istemişti ve onu yaparken "Bir gün de Gül'ü yapsak diye bir konuşma vardı. Zamanı geldi. Zaten gül konusunda uzun yılların birikimi var bende. Bu kitap o yüzden çok geniş kapsamlı. Bendeki birikim sanat tarihi açısından bir birikimdi. Kitabın bununla sınırlı olmasını istemedim, her alanda bilgi vermek istedim. Uzun bir araştırma, çalışma sürecinde oluştu. Yazmaya başlamamdan bitirmeme kadar 1,5 yıl gibi bir zaman geçti. 1,5 yıl dedik ama çok yoğun çalışılmış bir zaman bu. Bir de aynı zamanda birden çok kitap yazıyorum. İstanbul Yıldızı da bu arada yazıldı. Yorulmuş olsam da zararı yok.

Gül kitabına baktığımızda şu anda böyle bir kültürden haberdar bile değiliz. Fakat kitabın içine girdikçe gülün hem kültürümüzde hem tarihimizde ne kadar geniş ve kıymetli bir yer taşıdığını fark ediyoruz...

Ben çiçekler arasında doğdum, büyüdüm. Bostancı'da bir ahşap köşkte büyük bir bahçede büyüdüm. Yazları gelinen ve hayatımda çok önemli yeri olan bir mekândı burası. Dedem eski zamanın ilk eczacılarından ve ilk ziraat mühendislerindendi. Sabahları 5'te kalkıp bahçeyi sularda. 3 dönümlük bahçeye kendi bakardı. Ziraatçı olmanın verdiği bir arzuyla o bahçede her türlü meyve ağacını ve çiçek türünü yetiştiriyordu. O zamandan sorardım güllerin aşılanması nasıl oluyor, kayısı rengi güller, koyu kırmızı kadife gülleri... Anneannemin o harikulade gül yapraklarından reçel yapışını izleyerek büyüdüm. Sonra sanat tarihinin de içinde büyüdüm. Teyzem Nurhan Atasoy'dan dolayı. O yüzden çiçek kültürünün bizim için ne kadar önemli olduğunu biliyordum. Ben de çok sevdim çiçekleri. Bir yandan isimden dolayı da bu ilgi devam etti. Kızlarımın da ismini hep çiçeklerden koydum, büyük kızım Yasemin, küçük kızım Müge. Bu kültürün ne kadar önemli olduğunun bilincindeyim ama herkes de bunun bilincinde olsun isterim. Çünkü gerçekten Türk kültüründe çiçek sevgisi önemli yer tutuyor. Avrupalılar kesme çiçeğin Türkler için ne kadar önemli olduğunu görüp şaşırıyorlar. Yaşanan mekânın içinde de çiçeklerin tadını çıkarabilme arzusu çok önemli bizim için. Yalnızca canlı çiçeğin kendisi değil, çiçeğin çeşitli alanlardaki betimlemeleri de çok önemli. Gülün dinsel anlamlarını dünün. Çok derin anlamlar atfedilmiş. O yüzden de çok seviliyor gül. Bütün bunları unutmamalıyız. Kendi mutluluğumuz için unutmamalıyız bunları.

Fatih Sultan Mehmed'in gülle beraber portresine aşinayız ya da edebiyatta gül ile bülbül ilişkisini biliyoruz. Ama kitap bizi bunların çok ötesine taşıyor. Şaşırdığınız bir şey oldu mu araştırma yaparken?

Şaşırdığımı söyleyemem çünkü dediğim gibi aşina olduğum bir konu ama işin içine girdikçe, adım adım derinleştikçe bir şeyleri keşfettim. Demin çok güzel bir örnek verdiniz, Fatih Sultan Mehmed'in gül koklayan portresi. Bunu birazcık kitap okuyan bilir. Bunun anlamlarını ne kadar düşünmüştür? Hz. Muhammed'in terinin kokusunun gül koktuğuna inanılır. Gül, bu yüzden Hz. Muhammed'le özdeşleşen bir çiçektir ve O'nun söylediğine göre Allah'ın ihtişamının göstergelerinden biridir. O yüzden Fatih Sultan Mehmed, onunla resmedilir. Fakat yalnızca o mu? Silsilenameler var. Orada padişah portrelerini görüyoruz. Sultan I. Mehmed de gül koklayarak tasvir edilmiş. Kanuni Sultan Süleyman da gül kokluyor. Adem ile Havva betimlemesinde Adem'in elinde gül var, Havva'nın elinde karanfil var. Ben bu kitapta bunlara da dikkat çekmek istedim. Çinilere gülün ne kadar yakıştığını görmek çok hoştu. Gülün farklı aşamalarının, değişik hallerinin çinilerde ve başka yerlerde betimlendiğini göstermek güzeldi. Yalnıkat güller, gülü sadberkler. Yüz yapraklı gül deniyor. Yaban güllerine haksızlık etmeyelim. Ülkemiz gül açısından çok zengin bir coğrafya, bunun da üzerinde durmak lazım. Gülün zenginliği bunlarla bitmiyor. Edebiyatta bu kadar geniş olduğunu görmek büyük keyif verdi. Çok zarif gül kasideleri var. Ben bu kitabı yazarken divan edebiyatını bir kere daha sevdim. Baki'ye bir kere daha büyük hayranlık duydum fakat devamında da gülün şairlere ne kadar ilham verdiğini görmek çok güzeldi. Güllü şiirlerden geçilmiyor. Ben bunları seçerken adeta acı çektim. Çağdaş şiirde gülü aradığınız zaman fark ettiğiniz öyle harika şiirler var ki. Hepsini koyarsak bu defa kitap taşınamaz büyüklükte olacaktı. O zaman fark ettim ki, bu kitapta gördüğünüz bütün bölümler ve onların içindeki bazı alt başlıklar ayrı kitaplar olur. Bu kitabın İngilizcesinin de olmasını çok istedim ve yapıldı.

Çiçekler, hayatımızdan giderek çekilmeye başladı. Eskisi gibi bahçeler yok, evlerde balkonlara hapsoldular...

Yalnızca gül de değil, çiçekler, çağdaş yaşamın koşulları nedeniyle hayatımızdan uzaklaştılar ama bir yandan da teknolojinin daha farklı yönlere gitmesiyle her mevsim çiçek bulunur oldu. Sevgililer Günü diye kutlanan günde, şubat ayında, o gün için binlerce gül yetiştiriliyor. Bu tabii ki gerçek değil ama zamanın koşulları böyle.

Güllerin kültürel olarak karşılığında bir azalma var mı?

Eskiden her vesileyle çiçek armağan edilirdi. Diyelim bir saray düğününde nişanlı sultana çiçekler getirilirdi. Çiçek armağan olarak her zaman çok önemliydi. Şimdi yine çiçek veriliyor ama eskisi kadar sık çiçek vermiyor insanlar birbirine.

Rüyada gül, gül yemek, gül içmek... Kitabın başlıkları...

Gül yemek, gül içmek de sahiden neler olabilirmiş diye görüp hoşuma giden bir konu. Aslında en dikkatimi çeken, belki şaşırtan geçmişte gülün deva olarak ne kadar çok çeşitli alanda kullanılmış olduğuydu. Beyni açmak için, ruhu açmak için kullanılmış. Ne çok ağrıya karşı kullanılmış. Göz ağrısından tutun, mideye kadar. İlaç gibi kullanmışlar gül suyunu. Parfümde kullanılıyor, kokusu çok kalıcı. Anlamları çok derin. Bunları bir kenara koyarsak, başka bir özelliği daha var; yenilme içilme özelliği. İnsanlara tat veren, fiziksel tat veren bir çiçek. a.orer@zaman.com.tr

"Kim bilir hangi kabristanın servileri ve hangi mevsimin güneşi altında, yaşama 19 yaşında veda etmiş Fatma Hanım'ın görkemli güllerle bezeli mezartaşının köşesine ilişip kim bilir neler düşünen dilenci kadın, düşünceleriyle birlikte çoktan yoklara karışmıştır elbet, usulca başını dayadığı mermer güllerse yeryüzünü süslemekten vazgeçmemiş olmalıdır, toprağın altındaki adına."